

Viwango vya Utawala Borana Usimamiziwa Rasilimali Asilia (RGI) hutathmini jinsi nchi zenyе utajiri wa rasilimali za Mafuta, Gesi na Madini zinavyojisimamia

UTANGULIZI

Sekta ya Mafuta na Gesi asilia ina alama 53 kati ya alama 100 za RGI 2017. Tofauti na sekta ya madini ambayo ni kongwe, Tanzania bado haijaanza uzalishaji mkubwa wa gesi baada ya ugunduzi wa gesi nyingi katika kina kirefu cha bahari ya Hindi— ambayo hivi sasa inakadiriwa kuwa futi za ujazo trilioni 57. Hali ya kuridhisha ya Tanzania katika uwezekano wa kupata thamani ya rasilimali, kipengele kinachopima ubora wa utawala katika utoaji wa leseni, mfumo wa kodi, athari kwa jamii na ushiriki wa Serikali, hutegemea sana utaratibu wa kisheria wenyе masharti mahimu kuhusu utawala na uwazi. Kwa kuwa Tanzania bado haijaanza uzalishaji mkubwa wa gesi na kuuza nje ya nchi, sheria husika—nyingi zikiwa ni mpya hazijatekelezwa kikamilifu kuwezesha tathmini ya ufanisi wake. Kutegemea hali ya uwekezaji na utekelezaji wa sera, sheria na kanuni husika, tasnia ya mafuta na gesi vina uwezo wa kuleta manufaa makubwa kwa Tanzania— moja kati ya nchi zenyе ongezeko kubwa la watu duniani.

Tanzania (mafuta na gesi asilia): alama za RGI na vipengele vya upimaji

Muhtasari wa Matokeo ya Upimaji

- Mafuta na gesi zina alama za juu kidogo ya wastani, na ni karibu ya wastani mionganoni mwa nchi zinazotekeliza Mpango wa Uwazi

katika Tasnia ya Uziduaji (EITI) zilizojumuishwa kwenye upimaji. Kwa ujumla, alama 53 kati ya 100 ni matokeo ya nchi kufanya vyema katika kuweka mazingira ya kisheria na kitaasisi zinazoiwezesha kupata thamani stahiki na hivyo kupata alama 65 kati ya 100. Hata hivyo, udhaifu katika usimamizi wa mapato—alama 40 kati ya 100 imeipunguzia Tanzania alama za jumla katika wastani.

- Katika sekta ya mafuta na gesi asilia, Tanzania ni ya kwanza katika kigezo cha utozaji kodi na tozo nyinginezo ikiwa sambamba na kile cha Uingereza. Serikali imeweka wazi taarifa za uzalishaji na malipo ya makampuni kwa wakati na kwa mchanganuo unaotakiwa. Kiwango cha kodi, kanuni za kulipa kodi na mapato mengine ya Serikali, na ukaguzi wa mara kwa mara zimeainishwa kisheria na hivyo kupata alama nzuri kwa kigezo cha uwepo wa mfumo wa kisheria.
- Tanzania ina alama 48 kati ya 100 na kushika nafasi ya 27 katika kipengele cha utoaji wa leseni ikilinganishwa na Msumbiji iliyofanya vizuri zaidi na kupata alama 72 kati ya 100. Matokeo haya ni kwa sababu kanuni za utekelezaji wa sheria ya mafuta Tanzania ya mwaka 2015 bado zinaendelea kutungwa.
- Alama nyingine hafifu zinatokana na udhaifu katika utekelezaji. Kwa mfano, wakati ya sheria ya TEITA ya mwaka 2015 ina misingi mizuri ya uwazi na upatikanaji taarifa kwa umma, uzingatiaji wa masharti mengi muhimu unakosekana.
- Bado hakuna uhakika kuhusu muda na kiasi cha mapato yanayotokana na sekta ya gesi Tanzania. Mfumo wa usimamizi wa mapato na mfuko maalum wa mafuta na gesi asilia ulipitishwa hivi karibuni inaonesha kuwa

Tanzania inajiaandaa kwa ongezeko kubwa la mapato ya Serikali. Mwaka 2015, Tanzania ilipitisha Sheria ya Usimamizi wa Mapato ya Mafuta na Gesi Asilia. Sheria hii iliweka kanuni za fedha zinazodhibiti matumizi ya mapato yanayotokana na mafuta na gesi, kuwepo kwa urari wa bajeti na kutenga fedha kwa ajili ya mfuko maalum kwa lengo la kuweka akiba kwa vizazi vijavyo na kupunguza athari za kupanda na kushuka kwa bei za bidhaa. Kutokana na mapato ya sasa kuwa kidogo, mfuko ulikuwa haujaanza kufanya kazi wakati wa tathmini, ingawa hatari za kutozingatiwa kanuni hizo tayari zilishaanza kujitekeza: Kwa sasa hivi hakuna chombo "huru" kilichopewa jukumu la kusimamia utekelezaji na kuhakikisha kuwa sheria/kanuni zilizowekwa zinafuatwa.

UTAWALA WA MASHIRIKA YA UMMA

TPDC inapaswa kuboresha uwazi katika mauzo ya gesi asilia kable ya kuanza kwa uchimbaji mkubwa

Shirika la Maendeleo ya Petroli Tanzania (TPDC) husimamia maslahi ya serikali katika sekta za mafuta na gesi, toka mkondo wa juu hadi mkondo wa chini. Kampuni ilianzishwa katika miaka ya 1970 lakini mamlaka na majukumu yake yamerejewa hivi karibuni katika Sheria ya Petroli na Sheria ya Usimamizi wa Mapato ya Mafuta na Gesi Asilia ya mwaka 2015. Alama inayoridhisha inatokana na wigo mpana wa sheria kuhusu taarifa za fedha, uhaulishaji wa fedha baina ya Serikali na TPDC, na uangalizi wa Bunge. Hata hivyo, taarifa za mahesabu zinazotolewa kuititia Ofisi ya Taifa ya Ulaguzi hazitolewi kwa wakati.

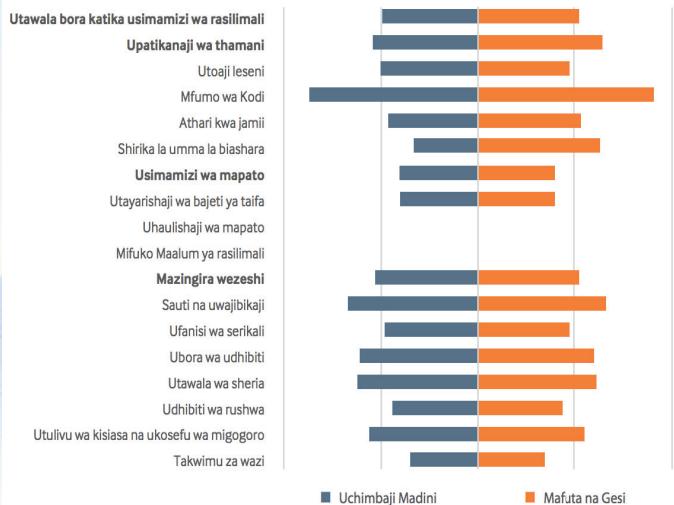
Jina la shirika la umma (SOE)	Kiwango cha umilliki wa Serikali	Mapato [Dola za Marekani]	Alama /100]	Kiwango /74 SOEs]	Kiwango /52 Mafuta na Gesi SOEs]
Shirika la Maendeleo ya Petroli Tanzania (TPDC)	100%	Millioni 35 (Mwaka wa Fedha 2014/15)	64	23	17

HALI YA UTAWALA BORA KATIKA SEKTA ZA MAFUTA, GESI NA MADINI KWA UJUMLA

Changamoto za udhibiti katika sekta ya madini Tanzania zinatoa mafunzo kwa sekta za mafuta na gesi

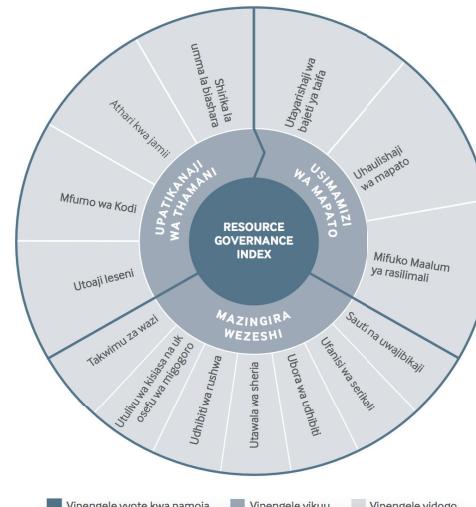
Sekta za mafuta na gesi na ile ya madini zinakaribiana kwa kiasi kikubwa kwa alama, kukiwa na tofauti ya alama 4 tu katika utawala bora wa rasilimali kwa sekta zote. Ubora kidogo wa sekta ya mafuta na gesi, hususan katika athari kwa jamii na usimamizi wa mashirika ya umma (SOE) unatokana na kutungwa kwa sheria za hivi karibuni (ingawa bado hazijafanyiwa majaribio).

Tanzania: alama za mafuta na gesi dhidi ya madini

RGI hutathmini nini?

Viwango vya Utawala Bora na Usimamizi wa Rasilimali Asilia (RGI) hutathmini jinsi nchi zenyetutu wa rasilimali zinavyosimamia rasilimali zao za mafuta, gesi na madini ikijumuisha nchi 81 duniani. Alama za jumla za upimaji zinatokana na vipengele vitatu. Kipengele cha kwanza kinapima uwezo wa mazingira yanayowezesha nchi kupata thamani stahiki. Kipengele cha pili kinapima usimamizi wa mapato yatokanayo na rasilimali hizo wakati kipengele cha tatu kinahusika na mazingira wezeshi katika muktadha mpana wa utawala bora. Vipengele hivi vinapimwa kwa vigezo 14 ambavyo vina viashiria 51, navyo vimekokotolewa kwa kutumia dodoso lenye maswali 133.

Mapendekezo Muhimu

- ❖ Uzingatiaji katika utekelezaji wa sheria, sera na miongozo
- ❖ Kuendeleza misingi ya uwazi
- ❖ Kuimarisha utawala bora katika mashirika ya umma ya biashara
- ❖ Kulinda nafasi ya jamii na kupambana na rushwa
- ❖ Kuimarisha viwango vya taasisi na vya kimataifa
- ❖ Kutumia takwimu kuleta mabadiliko

Wasiliana nasi:

Kitalu Na. 14, Barabara ya Sembeti | Mikocheni B
S.L.P. 38486 | Dar es Salaam, Tanzania
Simu: +255 22 2780200 | Simu ya Kiganjani: +255 782317434
Barua pepe: info@policyforum.or.tz | Tovuti: www.policyforum.or.tz

TCRS Building,
Gorofa ya 3 | Kitalu Na. 436 Mikocheni B
Barabara ya Mwai Kibaki | Dar es Salaam, Tanzania
Simu: +255 (0)22 2774537
Tovuti: www.resourcegovernance.org